

több joga a családnak van, aztán az egyháznak, míg az államnak joga csak közvetett; övé a főfelügyeleti jog. Az iskolák nyilvánosak és *felkeresetiek* legyenek.

Reinnál is, mint Herbartnál a módszerben a lélektani mozzanatok figyelembe vétele, feltétlen érvényesítése a fődolog. A módszer alapvonásai általános, tárgyi természetűek, de alkalmazásuk személyiség szerinti.

A nevelés-oktatás legfőbb célját Rein épúgy, mint Herbart az *erkölcsiségben* látja, a mely cél az abszolút ethika szolgálatja. Itt megjegyezzük, hogy bármily igaz legyen is az az állítás, hogy a nevelés céljának meg kell egyeznie az ember egyetemes céljával, de mégis a tudomány filozófiai felfogása megköveteli, hogy a pedagógiának más célja legyen, mint az ethikának, mert ettől függ épen a pedagógiának önállósága.

Roppant nagy tévedésben vannak azok, kik azt hiszik, hogy Herbart óta a pedagógia külön tudomány lett. Herbartnál a pedagógia az erkölcstannak és lélektannak alkalmazása.

Zillen-Rein munkáiban legjobban kidolgozott rész a tanítás eszközeiről szóló fejezet s ebben a tanterv elmélete, a gyermek lelki fejlődésének fokozatai, a kulturtörténeti fokozatok, a concentratio elmélete, s a tanítási eljárásnak elmélete, a formális fokozatok.

Ezeknek ismertetése, s a könyv második részében e szabályok szemmeltartásával készült példák nagy segítségére lehetnek a készülő s már tanítással foglalatoskodó pedagógusoknak.

Kivánatos volna, hogy mennél több ily becsületesen készült munka látna napvilágot.

BIHARI FERENCZ.

VEGYESEK.

— A kereskedelmi iskolai tanáregyesület közgyűlése. Az idén szokatlan időben, szept. 28-án tartotta az egyesület közgyűlését, a minek oka Névy László elnöknek közbejött elhunytja volt. Meghívás folytán Veszprémben volt a közgyűlés, a hol a megye és a város vezetősége s a helybeli iskolák tanártestületei működtek közre a rendezésben. *Vlassics* miniszter *Fenyvessy Ferencz dr.* főispánt bizta meg képviseltetésével. Résztvett a közgyűlésen a keresk. iskolák főigazgatója *Schack Béla dr.* is. Az elnöki tisztelet *Péter János* és *Orbán Ferencz* alelnökök töltötték be; a megnyitó beszédet Péter János mondta. Az egész közgyűlés inkább a diszülések jellemével bírt; a megnyitó beszéd, emlékbeszéd, egy fölolvadás, jelentések és választások töltötték be; vitatkozás és határozat nem volt. De az elhangzott beszédekből

sok érdekes és fontos mozzanat emelkedik ki. Az elnöki megnyitó a napirenden levő tantervrevízióval foglalkozik. Tudvalevő, hogy e kérdés sokkal nagyobb jelentőségű mint a tantervrevíziók szoktak lenni, mert azzal együtt föl van vetve a kereskedelmi iskola rendeltetésének a kérdése is, hogy szakiskola legyen-e a valóságban is, nemcsak névben, vagy pedig gyakorlati színezetű, de általános irányú iskola. Az elnöki megnyitó ez utóbbi álláspont mellett beszél. Örvend, hogy az egyesület többsége azt óhajtja, hogy «a revízióból iskolánk ne kerüljön ki a rideg szakszerűség jellegével». A kereskedelmi iskolák hivatását abban látja, hogy «olyan ifjakat neveljenek, a kik alkalmasak legyenek a hazánk gazdasági viszonyaiból kifejtett életfeladatok és célok betöltésére». S végül «az új revízió végezzélja tehát csak az lehet, hogy iskolánk növendékei szilárd nemzeti alapra épített általános képzettség mellett olyan gyakorlati ismeretekre tehessenek szert, hogy a közgazdaság bármely ágának használható munkásai legyenek». Tehát a kereskedelmi szakiskolák céljában a kereskedelmi szakképzés említése gondosan mellőzve van s a helyett előtérbe állítva a bármely ágra használhatóvá nevelő, gyakorlati ismeretekkel megtöltött általános képzés. Világos, hogy ez nem egy szakiskola programja; az ilyen módon körülírt célt épen úgy elmondhatta volna a polgáriskolai egyesület elnöke a polgáriskolai tanárok közgyűlésén. A megnyitó beszéd eleje a reáliskolák fejlődéséhez hasonlítja a kereskedelmi iskoláknak (még csak tervezett) fejlődését; «a szigorú szakszerűség ridegségéből mind a két iskola engedni kénytelen». Nem egészen találó összehasonlítás, mert a reáliskola sohasem volt és nem is akart lenni szakiskola, hanem akkor is, a mikor még nem lett a műegyetemre előkészítő középiskolává, volt közvetlen az életre (de nem valamely szakpályára) nevelő, a gymnasiumokkal szemben gyakorlatiasabb irányú általános iskola. Mint ilyennek, nem a kereskedelmi, hanem a polgári iskola vette át a szerepét. Hiszen — ha egyéb nem — az is mutatja ezt, hogy a régi reáliskola 10—16 éves korukban tartotta nevelésben az ifjakat s nem a 14—17 éves korban, mint a kereskedelmi iskola. — *Trautmann Henrik* főtitkár jelentése szerint az egyesületi választmányt is főleg a revízió előkészítő munkálatai foglalkoztatták az elmúlt évben. — *Bartos Fülöp*nek «Az idegen nyelvek tanítása» című fölolvasása szintén szolgáltat szempontokat a revízió kérdéséhez. Egy «közgazdasági kapacitás» szavait idézi, a ki arra a szándékra, hogy az idegen nyelveket fakultatívvá tegyék, úgy nyilatkozott, hogy «tegyék inkább fakultatívvá a könyvitelt vagy a számtant; ezekre majd megtanítjuk végzett hallgatójukat mi az irodában. De ha nem tud semmiféle idegen nyelvet, ha nem tud legalább németül nagyon jól, akkor fel se fogadjuk». Ebben a föl-

fogásban a harmadik irányzata nyilatkozik a revízióknak: egyik az általános képzésre vetné a fősúlyt, a másik az idegen nyelvekre, a harmadik a kereskedelmi szakoktatásra. Mert vannak még ez utóbbinak is hívei a kereskedelmi szakiskola tanárai között, jóllehet ez idő szerint kisebbségben. Hogy ennyi irányzat között sikerülhet-e megnyugtató módon a revízió s nem lesz-e megint egy mindenik irányzattal számotvető, de egyiket is ki nem elégtő compromissumos tanterv az eredmény, a mely a tanulókat tulterheli ugyan, de azért egységes és egységében sikeres képzettséget nem ad nekik, ez jogosan fölvethető kérdés. — Visszatérve Bartos Fülöp fölolvására, abban nagy világossággal vannak fölállítva az idegen nyelv tanítás szempontjai. A módszer kérdésének nem tulajdonít döntő fontosságot, hanem a tanítás szervezésének. Érti ez alatt, hogy hány órán, hány tanulóból álló osztálynak vagy csoportnak, milyen czéllal tanítatik az idegen nyelv? A czélban három fokozatot különböztet meg: a megértés, írás az idegen nyelven, a beszélés. Minden fokon tekintetbe vehetők a nyelv *köréi*. Pl. megszorítható volna a feladat arra, hogy a tanulók tudjanak üzleti és gazdasági kérdésekről írni, vagy beszélni, vagy azt csupán megérteni. Konkrét indítványai: 1. a német nyelv heti 6 órában és legfeljebb 20-as csoportokban tanítandó. Cél: a haladottaknak szó- és írásbeli jártasság a kereskedelmi nyelv körében; a gyengébbeknek a megértés és könnyebb fogalmazás és társalgás; 2. a második idegen nyelv heti 4 órában és 20-as csoportokban tanítandó. Cél: kezdőknek a megértés, haladóknak a könnyebb társalgás és levelezés. Az indítványok vita nélkül áttétettek a választmányhoz. — E fölolvást megelőzőleg *Koltai Virgil dr.* olvasta föl szépen kidolgozott emlékbeszédét Névy László elnökről, a melynek hatása alatt Fenyvessy főispán ígéretet tett, hogy az elhunyt jelesnek a veszprémmegyei Iszkázon levő szülőházát emléktáblával fogja megjelölni. — A választáson elnökül *Péter Jánost* s helyébe alelnökül *Bogyó Samut* választották. Egyébként a tisztikar maradt a régi.

— **Felekezeti egyetemek.** Örömmel jegyzünk föl minden mozzanatot, a mely egyetemeink szaporodása iránt élesztgeti a reménységet. Igaz, hogy ha válogatni lehetne, nem választanók a felekezeti alapon szerveződő egyetemeket, de ha nincs módunk a válogatásban, akkor az ilyent is nyereségnek tartanók. Azonban még az ezekre irányuló mozgalmak is nagyon a kezdet elején vannak. Egyik följegyzendő mozzanat az *erdélyi katolikusoké*, a kik Gyulafahérvárott óhajtanak egyetemet állítani. Az alap hozzá Fogarassy volt gyulafahérvári püspöknek 1873-ban erre a czélra tett 100,000 firtos alapítványa, a melyből az alapító rendelkezése szerint akkor kell az egyetemet felállítani, a mikor az alap 800,000 forintra növekszik. Ez már 1900-ban megtörtént, de természetes, hogy

ez az összeg is még igen messze van egy egyetemhez szükséges alaptól. De az alapító világos rendelkezését teljesítendő, mégis meg akarja kísértetni az egyházmegye kezdetnek egy főiskolai színvonalú *theológiai fakultást* állítani, a melyhez később, ha fedezet kerül rá, a *filozófiai* következnek. Szándékoznak a többi püspököket fölkérni az esetleg meglévő katolikus egyetemre szánt alapok átengedése végett. Tudunkkal Pécssett van ilyen nagyobb alap. Gyulafehérvártt Bethlen Gábornak, Pécssett Nagy Lajos királynak volt egyeteme; mindkét helynek vannak e szerint hagyományai. De ha arról volna szó, hogy hová czél-szerűbb a magyar katolikus egyetemi alapítványokat kommasszálni, hát mindenki azt felelné rá, hogy magyar és katolikus vidékre. — A *debreczeni református* egyetem kérdése felszínre került a duna-melléki egyházkerület közgyűlésén egy indítvány kapcsán, mely azt kívánta, hogy a budapesti egyetemen protestáns *theológiai fakultás* is szerveztessék. Ezzel szemben két ellenindítvány állott: egyik, hogy Budapesten egy «református egyetemes főiskola» szervezendő, a másik, hogy a debreczeni főiskola egyetemmé fejlesztendő ki. A közgyűlés többsége a debreczeni egyetem mellett foglalt állást. Csak az alapítók jelentkeznének egy kissé sűrűbben.

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó-ülés 1902 nov. 22-én.

Jelen vannak: *Heinrich Gusztáv* elnöklése mellett: Böngérfi János, Békefi Remig, Erődi Béla, Ember Károly, Fináczy Ernő, Geőcze Sarolta, Gyulay Béla, Hegedüs István, Havas Gyula, Hortobágyi Antal, Imre Sándor, Juba Adolf, Kemény Ferencz, Kirchner Béla, Kerékgyártó Elek, Kovács János, Lakits Vendel, Nagy László, Peres Sándor, Rác László, Schack Béla, Tomcsányi János, Walter Gyula, Walter Károly, Weszely Ödön, Volenszky Gyula, Trájtler Károly, utóbbi mint jegyző. Számos férfi és női vendég.

I. Elnök az ülést megnyitja és felkéri *Walter Gyula* urat előadásának megtartására. A felolvasó székfoglaló értekezését: «*Tanügy a rómaiaknál*» czim alatt tartotta meg. Elnök az alapos és érdekes előadásért köszönetet mond s egyuttal melegen üdvözli felolvasót a M. P. T. tagjai között. Főlemlíti, hogy előadó úr milyen lelkes munkatársa a magyar tanügynek és kéri, hogy a jövőben is támogassa társaságunkat jeles munkásságával. Előadó *Walter Gyula* köszönetet mond megválasztásáért s az elnök szives üdvözlétéért. Mint a nevelésügy lelkes barátja állandó érdeklődéssel kísérte a M. Pæd. Társ.